Hanna Kaarre

22.09.2023

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus 22.09.2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi mielenterveyslain ja hallinto-oikeuslain 7 §:n muuttamisesta, HE 14/2023 vp

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa sairaalahoidossa, tarkkailussa tai tutkimuksessa olevan henkilön lääkehoitoa koskevassa asiassa. THL katsoo, että kyse on merkittävästä oikeussuojan lisäämisestä heikoimmassa asemassa olevalle ihmisryhmälle ja heidän mahdollisuudestaan saada tahdon vastaisesti toteutettu lääkehoito valitusasiana ylemmän tahon tutkittavaksi. Näin lakiehdotus toteutuessaan lisää oikeusturvatakeita viranomaisen oikeudetonta puuttumista vastaan. Lakiehdotuksen tarkoitusta voidaan siis pitää varsin hyväksyttävänä ja kannatettavana.

THL toteaa asian olevan haastava sääntelykokonaisuus. Lääkehoito sinänsä lukeutuu tosiasiallisen hallintotoimen alaan kuuluvaksi, mistä ei pääsäännön mukaan tule tehdä hallintopäätöstä ollenkaan. Siten hallintopäätöksen tekeminen ja siitä valittaminen vaikuttaisi olevan liian järeä muutoksenhakukeino. Toisaalta Suomessa mielenterveyslain mukaiset valitusasiat käsittelee hallintotuomioistuin, joten uuden valitusasiaryhmän asettamista samalle taholle voidaan pitää loogisena ratkaisuna. Uuden valituselimen perustaminen pelkästään tätä asiaa varten ei ole kustannustehokasta ja järkevää.

Mielenterveyslain mukaisia päätöksiä koskevat valitukset kuuluvat hallinto-oikeuksien asiaryhmistä kiireellisimmin käsiteltävien asioiden joukkoon. Siitä huolimatta hallinto-oikeuskäsittely voi tulla asianosaisen ja hänen oikeusturvansa kannalta liian myöhään. Jos esimerkiksi joudutaan lääkitsemään noin kaksi kuukautta kestävässä mielentilatutkimuksessa olevaa henkilöä, tai kolmen kuukauden pituisessa tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa sairaalahoidossa olevaa potilasta (yleispsykiatria), on todennäköistä, että mielentilatutkimus tai sairaalahoito ehtii jo päättyä, ennen kuin hallinto-oikeus lääkehoitoa koskevan valituksen käsittelee. Voidaankin kysyä, onko tällaisissa tilanteissa oikeussuoja riittävä, antaako se tosiasiallista oikeussuojaa? Ainakin lääkehoidon keskeyttämisen osalta käsittelynopeuden voidaan arvioida olevan liian hidasta. Lakiehdotuksen valmistelun aikana on kuultu huolestuttavaa viestiä hallinto-oikeuksien ruuhkautumisesta. Myös apulaisoikeusasiamiehen omasta aloitteesta tehty selvitys kiireellisten asioiden käsittelystä hallinto-oikeuksissa 6.2.2023 kertoo saman suuntaista viestiä; hallinto-oikeudet ovat ruuhkautuneita, eikä käsittelyajoissa ole tapahtunut myönteistä kehitystä. Kiireellisten asioiden keskimääräinen käsittelyaika hallinto-oikeuksissa on vuonna 2020 ollut 6,4 kuukautta.

Todettakoon kuitenkin olevan hyväksyttävää, että lääkehoidon kaltaisissa kiireellisissä asioissa arviointi on jälkikäteistä arviointia. Lääkehoitoa koskevan päätöksen toimeenpanossa ei voida jäädä odottamaan ylemmän asteen asian vahvistamista. On siis syytä huolehtia resurssien riittävästä lisäämisestä valitusasteelle, jotta oikeussuoja voisi jälkikäteisesti toteutua kohtuullisessa ajassa. Myös Euroopan neuvoston komitea kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi (CPT) on suositellut 26.3.2021 annetussa raportissaan Suomen viranomaisia ryhtymään tehokkaisiin lisätoimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että psykiatristen

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/131feffd-dea4-4a39-8c7d-e7abf2b24724
visma sign
www.vismasign.com

Hanna Kaarre

22.09.2023

potilaiden tahdosta riippumatonta sairaalahoitoa koskevien päätösten hyväksymis- ja valitusasiat käsitellään kohtuullisessa ajassa.

THL kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös psykiatrian erikoislääkäreiden saatavuuteen koko maassa. Psykiatrian erikoislääkäreistä on pulaa niin kliinisessä hoitotyössä kuin mielentilatutkimustoiminnassakin. Tämä voi heijastua negatiivisesti myös hallinto-oikeuskäsittelyyn, koska psykiatrit toimivat asiantuntijajäseninä hallinto-oikeuksien käsitellessä mielenterveyslain mukaisia valitusasioita. On tärkeää turvata riittävä psykiatrinen asiantuntemus lääkehoitoa koskevan valituksen käsittelyssä ja muualla terveydenhuollossa.

Huolimatta edellä mainituista huolta aiheuttavista seikoista, THL toteaa kuitenkin olevan suotavaa, että lääkehoitoasiaan saataisiin viimein lainsäädännöllinen ratkaisu, ja Suomi pääsisi sen myötä pois ministerikomitean tuomion täytäntöönpanon tehostetusta seurannasta (X v. Suomi, 3.7.2012, nro 34806/04).

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Johtaja Mika Salminen

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/131feffd-dea4-4a39-8c7d-e7abf2b24724
visma sign
www.vismasign.com

SIGNATURES **ALLEKIRJOITUKSET** **UNDERSKRIFTER** **SIGNATURER** **UNDERSKRIFTER**

This documents contains 2 pages before this page
Tämä asiakirja sisältää 2 sivua ennen tätä sivua
Detta dokument innehåller 2 sidor före denna sida
Dokumentet inneholder 2 sider før denne siden
Dette dokument indeholder 2 sider før denne side

Markku Petteri Tervahauta
66a5776d-d8ac-4d92-bf6b-ef1c63ae7fb0 - 2023-09-28 13:06:57 UTC +03:00
BankID / MobileID - 1c5b4600-3d02-4cf2-a59e-b7e155be723a - FI

MIKA OLAVI SALMINEN
6f93964f-1712-47b9-a3fe-586ad77f58d4 - 2023-09-28 13:36:51 UTC +03:00
BankID / MobileID - a918b136-be55-42d8-90ea-05c2408129d4 - FI

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende